

NORGES HØYESTERETT

Den 22. desember 2004 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2004-02117-A, (sak nr. 2004/1553), straffesak, anke,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Lasse Qvigstad)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Øie**: Saken gjelder spørsmålet om en straffesak som var henlagt, kunne tas opp på nytt.
- (2) A ble 7. januar 2003 av Follo politidistrikt siktet for voldtekt og for seksuell omgang med noen under 14 år. Den fornærmede var B, født 00.00.1990.
- (3) Ved Oslo statsadvokatembeters beslutning 13. mars 2003 ble siktelsen for voldtekt henlagt etter bevisets stilling, mens tiltale ble tatt ut for seksuell omgang med noen under 14 år. A ble også tiltalt for to andre forhold.
- (4) Den 14. april 2003 klaget bistandsadvokaten til B over henleggelsen av voldtekten. A ble underrettet om klagen ved brev fra Follo politidistrikt 16. april 2003. Statsadvokaten beordret ytterligere etterforskning, og nytt dommeravhør ble foretatt av B. Under henvisning til straffeprosessloven § 74 første ledd omgjorde Oslo statsadvokatembeter 11. juni 2003 henleggelsen, og tilleggstitale ble tatt ut for voldtekt.
- (5) Heggen og Frøland tingrett avsa 14. oktober 2003 dom med slik domsslutning for straffekravets del:

”A, født 00.00.69, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192, 1. ledd, litra a og b, jfr. 2. ledd, litra a, straffeloven § 195 1. ledd, 2. straffealternativ, jfr. § 206, 3. punktum, straffeloven § 196, 1. ledd og alkoholloven § 10-1, 1. straffealternativ, jfr. § 1-5, 1. ledd, til en straff av fengsel i 3 –tre– år og 6 –seks– måneder.”

- (6) A anket over bevisvurderingen under skyldspørsmålet til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten fremmet den delen av anken som gjaldt voldtekt og seksuell omgang med noen under 14 år. Under forhandlingene gjorde As forsvarer gjeldende at beslutningen om å omgjøre henleggelsen av voldtekten var i strid med straffeprosessloven § 74. Lagmannsretten kom til at vilkårene i § 74 første ledd for å ta opp igjen forfølgningen for voldtekt var oppfylt og avsa 1. september 2004 dom med slik domsslutning for straffekravets del:

”A, født 00.00.69, dømmes for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd 2. straffalternativ, jf. § 206 3. punktum og straffeloven § 192 første ledd, bokstav a og b, jf. annet ledd bokstav a, samt de forhold som er endelig avgjort ved Heggen og Frøland tingretts dom av 14. oktober 2003, sammenholdt med straffeloven § 62 og § 63 annet ledd, til en straff av fengsel i 4 –fire– år, med fradrag for 12 –tolv– dager utholdt varetektsfengsel.”

- (7) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen og straffutmålingen. Bare anken over saksbehandlingen er tillatt fremmet.
- (8) A har gjort gjeldende at tiltalen for voldtekt skulle ha vært avvist fordi forholdet var rettskraftig avgjort ved henleggelsen 13. mars 2003. Vilårene i straffeprosessloven § 74 for å ta opp igjen forfølgningen er ikke oppfylt, hevdes det. Når påtalemyndigheten i sitt vedtak har vist til denne bestemmelsen, kan den ikke nå påberope seg andre hjemler. Uansett sperrer Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) protokoll 7 artikkel 4 nr. 1, heretter forkortet P 7-4, for at saken tas opp på nytt.
- (9) Påtalemyndigheten bestrider at saken skulle ha vært avvist og har særlig vist til reglene om omgjøring etter klage. Under enhver omstendighet er vilårene for å gjenoppta forfølgningen etter § 74 første ledd oppfylt.
- (10) *Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.*
- (11) Straffeprosessloven har flere grunnlag for å ta opp igjen en sak som er henlagt. Paragraf 74 første ledd åpner for å ta opp igjen forfølgningen dersom det senere blir oppdaget bevis av vekt. Etter § 75 kan overordnet påtalemyndighet gjøre om en beslutning om henleggelse innen tre måneder etter henleggelsen. Forfølgningen kan også tas opp på nytt dersom vilårene for gjenopptakelse er oppfylt, jf. § 74 sjette ledd. Disse reglene må dessuten suppleres av reglene om klage i § 59 a, som kom inn i loven i 1996.
- (12) Statsadvokaten viste til § 74 første ledd som hjemmel for å ta opp igjen forfølgningen av vår sak. Men beslutningen ble truffet som ledd i behandlingen av en klage. Dersom reglene om klage ga adgang til å ta opp igjen forfølgningen, kan det ikke ha betydning hvilken hjemmel statsadvokaten anførte.
- (13) Klagereglene er etter mitt syn et selvstendig grunnlag for ta opp igjen forfølgningen av et forhold som er henlagt. Dette er forutsatt i § 74 sjette ledd, hvor det heter:

”Ellers kan en forfølgning bare tas opp på ny ved omgjøring av overordnet myndighet etter § 75 annet ledd, ved avgjørelse i klagesak etter § 59 a eller når vilårene for gjenopptakelse er oppfylt.”

- (14) Henvisningen til § 59 a kom inn i § 74 ved lov 28. juni 2002 nr. 55. Forarbeidene til lovendringen underbygger at klagereglene står på egne ben og supplerer reglene som

ellers gir grunnlag for å ta opp igjen forfølgningen. I Ot.prp. nr. 66 (2001-2002) side 118 heter det om bakgrunnen for lovendringen:

”I høringsnotatet antok departementet at de beste grunner taler for at en klage som er inngitt innen fristen, kan og skal realitetsbehandles uten at straffeprosessloven §§ 74 eller 75 er til hinder for dette. Departementet la således til grunn at en påtaleavgjørelse som er påklaget i tide, kan omgjøres også til skade for den siktede, uten hinder av straffeprosessloven § 75 annet ledd og uttalte på side 122:

”Etter departementets syn er dette en rimelig løsning. Den som har rett til å klage innen en viss frist, bør også ha krav på å få klagen behandlet selv om klagebehandlingen ikke er ferdig i løpet av fristen. Dette bør komme klart til uttrykk i lovteksten. Departementet foreslår derfor å presisere i straffeprosessloven § 74 sjette ledd at en innstilt strafforfølgning kan tas opp igjen som ledd i behandlingen av klage etter straffeprosessloven § 59 a.””

- (15) Reglene i § 59 a om hvilke påtalevedtak som kan påklages, og om frister, underretning m.v. er oppfylt i vår sak. Overordnet påtalemyndighet, det vil her si riksadvokaten, kunne derfor ha besluttet å ta opp igjen strafforfølgningen av voldtekten. Spørsmålet er om det var en feil at beslutningen i stedet ble truffet av vedtaksorganet selv.
- (16) Paragraf 59 a har ingen regler om slike kompetansespørsmål, og jeg kan ikke se at spørsmålet er omtalt i forarbeidene. I forvaltningsloven § 33 andre ledd første og andre punktum heter det derimot:

”Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet.”
- (17) Reglene kommer ikke direkte til anvendelse i straffesaker, jf. forvaltningsloven § 4 første ledd bokstav b. Spørsmålet er om straffeprosesslovens klageregler likevel kan utfylles med tilsvarende regler.
- (18) Reglene om klage over påtalevedtak ble til etter mønster av forvaltningslovens regler om klage. Dette kommer til uttrykk en rekke steder i lovforarbeidene, blant annet i Ot.prp. nr. 53 (1995-96) side 5 om rettslig klageinteresse, side 9 om klagefristens lengde og side 10 om å begrense klageretten til nærmeste overordnede påtalemyndighet. Og Straffelovkommisjonen, som i NOU 1992: 23 foreslo de klageregler som det senere lovvedtaket bygget på, uttalte på side 273 at ”(f)orvaltningslovens regler bør ... være retningsgivende så langt de passer” ved utformingen av nærmere regler om hvordan klager skal behandles.
- (19) Prosessøkonomiske hensyn taler for at vedtaksorganet skal kunne avgjøre klagen dersom den finner klagen begrunnet. Og jeg kan ikke se avgjørende argumenter mot en slik løsning. Det gjelder selv om omgjøring er til ugunst for den siktede. Jeg legger særlig vekt på at klagereglene er utformet nettopp for å ta tilbørlig hensyn til den siktede, blant annet gjennom krav om rettslig klageinteresse, om frister for klage og omgjøring og om underretning til den siktede om klager.
- (20) Min konklusjon er etter dette at vedtaksorganet må kunne avgjøre en klage dersom det finner klagen begrunnet. Statsadvokaten begikk dermed ingen feil da han besluttet at strafforfølgningen av voldtekten skulle tas opp igjen, og det var riktig av lagmannsretten å fremme tilleggstiltalen til behandling for retten.

- (21) Jeg finner ikke grunn til å vurdere hvorvidt også § 74 første ledd ga hjemmel for å ta opp igjen forfølgningen.
- (22) A har anført at det var i strid med forbudet mot dobbeltforfølgning i P 7-4 å ta opp igjen forfølgningen etter at saken var henlagt. Forbudet kommer til anvendelse når noen er "endelig frikjent eller domfelt". Det følger av det jeg nettopp har gjort rede for at henleggelsen i vår sak ikke var endelig. P 7-4 er følgelig ikke krenket.
- (23) Jeg stemmer for slik

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

- (24) Dommer **Støle:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (25) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (26) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (27) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (28) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.